

TEOLLINEN KULTTUURIPERINTÖ JA MUISTAVA YHTEISÖ

Ihmisen ja ympäristön vuorovaikutus

Kulttuuriperintö syntyy ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta. *Kulttuuriperintöyhteisö* koostuu toimijoista, jotka virkansa, työnsä, luottamustehtävänsä, harrastuneisuutensa tai muun osallisuutensa vuoksi aktiivisesti tallentavat, suojelevat ja säilyttävät paikallisen menneisyyden muistomerkkejä. Euran kulttuuriperintöyhteisöön kuuluu kunta, museoita, kouluja ja niiden opettajia, historiaa ja perinteitä vaalivia seuroja ja yhdistyksiä, sekä aktiivisia ihmisiä. Jokainen meistä kuuluu moneen kulttuuriperintöyhteisöön. Euran kulttuuriperintöyhteisö elää muinaisuuden, maatalouden ja monimuotoisen teollisuuden muokkaamassa ympäristössä, ja siihen kuuluu paljon väkeä. Kulttuuriperintö määrittelee historiallista euralaisuutta. Kulttuuriperintöyhteisöön kuulumisessa on kyse identiteetistä, ei rekisteröidystä yhteisön jäsenyydestä. Suomi on Faron puiteyleissopimuksen mukaisesti sitoutunut tukemaan kulttuuriperintöyhteisöjen toimintaa. Faron puiteyleissopimuksen periaatteet ohjasivat vuonna 2022 myös Suomen kulttuuriperintöstrategian työstämistä.¹

Euralaisten identiteettityössä on käytetty monenlaista historiaa. Muinaisuudella on Euran omassa identiteettityössä ollut erityinen asema, mutta Eura on antanut aineksia myös laajan suomalaisen kulttuuriperintöyhteisön käyttöön. Eeva Raike kuvaa aiemmin tässä luvussa, miten valtionarkeologit löysivät 1800-luvulla Euran seudulta aarteita, joista sitten työstettiin kansallisen identiteetin rakennusaineita. Euran aarrelöydöt ja niiden työstäminen yhteiseksi kulttuuriperinnöksi jatkuivat 1900-luvun läpi 2000-luvulle. Kylien maisemassa ja talojen kupeessa on peltoja, joiden sisältä maatutka luotaa vielä pitkään uusia todisteita tuhannen vuoden takaisesta elämästä. Eura elää syvän menneisyyden päällä.

Maaseutumaisen Euran eudun asukkaiden ponnistelut euralaisten kylien, talojen ja kyläläisten kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja säilyttämiseksi ansaitsevat oman lukunsa euralaisen identiteetin työstämisen historiassa. Anni Ruohomäki, joka edellä tarkasteli paikallisia museohankkeita ja kotiseutuyhdistyksiä, on todennut, että euralaisten kotiseuturakkaus kohdistuu lähiympäristöön ja konkretisoituu ihmisen suhteena kotikylään. Ruohomäen tutkimilla Euran seudun paikallismuseohankkeilla oli tapana ajoittain hiipua tekijöiden ja varojen uupuessa, mutta ne pitivät silti yllä muistavan yhteisön tietoisuutta paikkojen ja paikallisuuksien historiasta. Kotiseutumuseot

Commented [AS1]:

tallensivat etupäässä maatalouden työ- ja tarvekaluja ja niiden tavoite oli usein säilyttää pala vanhalle maataloudelle ominaista rakennettua miljöötä. Pienet kotiseutumuseot muistuttivat ympäröivää maaseudun yhteisöä jatkuvasta muutoksesta ja muutokseen sopeutumisesta.

Eura on maaseutumainen ja Eura on teollinen. Maaseudun yhteisöjen ja teollisen kulttuurin kohtaaminen on yksi Euran seudun ominaispiirteistä. Suurteollinen ajattelutapa levisi 1900-luvulla Kauttualta Euran kyliin ja teollisuustyöntekijät saapuivat kyliltä Kauttualle. 1970-luvun kuntaliitosten jälkeen Euraa elättävän Kauttuan ympärille muodostui aiempaa suurempi yhteisö.

Jokeen johtaa monta puroa ja Euran historia saa virtaa monesta lähteestä. Panelianlahden ranta-alueiden varhaisen maatalouden ja Hinnerjoen muinaisen diabaasilouhoksen jäänteet muistuttavat, että Euran seudulla oli ennenkin omaksuttu uusia teknologioita ja kokeiltu sarjatuotantoa. Euran teollistuminen rakentui sekä maa- ja metsätalouden ja talonpoikaisen saha- ja myllytoiminnan että kruunun tukeman ruukkituotannon pohjalle. 1700-luvun varhaisten teollisten kerrostumien jäljet ovat maisemasta enimmäkseen hävinneet, mutta ne elävät yhteisöissä ja yhteisöinä.

Ennen Euran historia -hankkeen aloittamista euralaiset pääsivät kertomaan, mikä heitä seudun historiassa kiinnostaa. Vastaajia kiinnostivat eniten Euran tehtaat ja teollisuus.² Yhteisö on itse paras kertomaan, mitä se kokee omakseen. Tehtaat ja teollisuus ovat euralaisen identiteetin näkökulmasta tärkeä asia.

2000-luvun Euran seutu on monin paikoin teollisuuden merkitsemää. Teollinen toiminta on välillisesti tai välittömästi koskettanut lähes kaikkea, mitä Eurassa on pitkän 1900-luvun aikana tapahtunut. Euralainen maisema on ristiriitaista, sillä se on yhtä aikaa sekä teollista että maaseutumaista. Nämä kaksi vahvaa ominaispiirrettä käyvät Euran historiassa vuoropuhelua 1860-luvulta 2000-luvulle.

Rakennusten kiviset perustukset muistuttivat

2020-luvun alussa Kauttuan Alisenkosken myllyjen aikakaudesta. Kuva: Florin Baciu. Anni Ruohomäen kokoelmat.

Historiallinen siirtymä teollisesta aikakaudesta jälkiteolliseen aikaan vaati suurteollisuuden läsnäoloon tottuneilta ja teollisuustyöstä leipänsä saaneilta euralaisilta suurempaa sopeutumista kuin tavallisen suomalaisen maaseutukunnan asukkailta. Suurteollisuus jätti Euraan paljon arvokasta perintöä, mutta perimiseen liittyi menetyksen ja surun tunteita: Teollinen kulttuuriperintö syntyi, kun teollista työtä ihmisille antaneet tuotantolaitokset lopettivat toimintansa ja siirtyivät historiaan.

Kauttualta kyliin ja kyliltä Kauttualle

Teollisen Euran sydän on Kauttualla. Sen läpi virtaa Eurajoki, joka aikanaan mahdollisti myllyjen, rautaruukin ja sahojen perustamisen.³ Kauttua erottuu muusta Eurasta sekä maisemalliselta että yhteisölliseltä rakenteeltaan. Teollisen kulttuuriperinnön keskuksen merkitys ei rajoitu Euraan. Kauttualla on elänyt kansainvälisesti huomattava suomalainen teollisuusyhteisö. Sen kulttuuriperinnön hyödyntäminen vaatii Euralta ja euralaisilta historian tuntemista ja historiallisen tiedon käyttöä.

Rautaruukki toi 1600-luvulla maaseudulle varsinaisen teollisuuden, mutta Kauttualla osattiin 1600-luvulla myös sahata puuta, ja siellä oli jo pitkään tuotettu elintarvikkeita. Kauttuan tuotantolaitokset todistivat paikallisesti teollisen vallankumouksen alkua. Vesivoiman ja metsävarojen kohtaaminen synnytti teollisen Euran.

Pekka Korvenmaan vuonna 1989 julkaistu *Kauttua – Tuotanto ja ympäristö 1689–1989* vakiinnutti ja perusteli Kauttuan aseman Euran ja koko Suomen teollisena kulttuuriperintönä. Korvenmaa kokosi euralaisille työkalut käsitellä Kauttuan aluetta teollisena kulttuuriperintönä ja teollisen historiansa muistomerkkinä. Tällaiset teokset ovat kulttuuriperintöyhteisölle tärkeitä, ja ansaitsevat

tulla huomatuiksi myös paikallishistorioissa. Kulttuuriperintöyhteisö otti Korvenmaan teoksen käyttöönsä ja sen käyttäjät kiinnittivät omat tarinansa Kauttuan tarinaan.

Kauttua helmikuussa 2021. Kuva:

Tauno Malinen. Tauno Malisen kokoelmat.

Minne tahansa Kauttualla kääntää katseensa, näkee teollisen menneisyyden jälkiä. Teolliseen kulttuuriperintöön kuuluvat Hjördis Ahlströmin keuhkotautiparantola ja Kauttua halkovat tiet. Teollista kulttuuriperintöä ovat rautatien jäänteet ja vanha asema. Ruukin päärakennus erottuu maisemasta, samoin Pyhäjärvi-instituutti puistoineen ja puutarhoineen. Mitään niistä ei olisi, ellei alue olisi teollistunut. Jos Antti Ahlström ei keväällä 1873 olisi ostanut rautaruukkia Oscar Falckin kuolinpesän osakkailta, Kauttuan taajama olisi toisenlainen. Siellä ei olisi Alvar Aallon arkkitehtuuria eikä suurteollisen yhteisön hierarkiaa noudattavaa suunnitellun yhdiskunnan rakennetta. Suurteollisuus kuitenkin rantautui ja rakentui alueelle, jonne pieni teollisuus oli luonut sille suotuisat olosuhteet.

Ahlström saapui Kauttualle ottamaan käyttöönsä alueen resursseja. Kuten Maarit Grahn tässä teoksessa toteaa, pienten rautaruukkien aika alkoi tuolloin jo olla ohi. Sahateollisuus sitä vastoin oli nosteessa. Ruukkia ympäröivät metsät olivat sahojen omistajalle varma sijoitus, mutta Kauttualla oli metsien lisäksi myös vesivoimaa, rakennuksia, työvoimaa ja tottumus teolliseen toimintaan. Ne avasivat mahdollisuuksia.

Uusiin mahdollisuuksiin tarttuminen muodostui osaksi Euran teollista kulttuuriperintöä. 1860-luku oli käänne sekä teollisen että teollisuutta ympäröineen Euran seudun historiassa. 1800-luvun lopulla Kauttuan rautateollisuus taantui. Väistyvän teollisuuden muodot jatkoivat elämäänsä kylki kyljessä uuden ajan kysyntään ja tarpeisiin vastaavan modernin paperiteollisuuden kanssa. Kauttuan ruukin kankivasara pysähtyi lopullisesti vasta vuonna 1907, ja paikallinen vesisaha palveli kotitarpeita

Commented [AR2]: tässä ehkä vähän toistoa (kaksi kertaa resurssien hyödyntäminen)

Commented [AS3R2]:

peräti vuoteen 1959. Elävällä teollisella kulttuuriperinnöllä on tapana sinnitellä oman aikansa tarpeita tyydyttävän teollisen toiminnan rinnalla.

Teollista kulttuuriperintöä syntyy, kun alkuperäisen tehtävänsä menettäneitä teollisuusrakennuksia, laitteita ja muita teollisen kulttuurin jäänteitä suojellaan ja säilytetään muistuttamaan teollisesta aikakaudesta. Muistomerkkejä ei pystytetä menneisyyttä vaan tulevaisuutta varten. Niiden tehtävä on ohjata ajattelua. Jälkiteollinen aikakausi on ollut paitsi vähenevän teollisuustyön, myös laajenevan teollisen kulttuuriperinnön ajanjakso. Teollinen kulttuuriperintö synnyttää mielikuvia siitä, mikä tulevaisuudessa on mahdollista.⁴

Kauttuan ruukin asema Suomen teollisena kulttuuriperintönä tunnustettiin Erkki Härön vuonna 1979 Museovirastolle laatimassa Suomen ensimmäisessä teollisuudenalakohtaisessa rakennusperintöselvityksessä. Vuonna 1979 Rakennustaiteen museo järjesti näyttelyn, joka esitteli merkittävät ruukkimiljööt.⁵ Eurassa sijainnut rautaruukki oli vuosina 1906–1908 väistynyt uuden voimalaitoksen, puuhiomon, käärepaperitehtaan ja paperitehtaan tieltä. Jopa joen uoma oli saanut sopeutua uuden teollisuuden tarpeisiin. Maarit Grahnin mukaan uusi paperitehdas oli omistajiensa kokeilu. Se oli siis riski-investointi. Riski-investoinneista ja uusien tuotantosuuntien avaamisesta tuli sittemmin osa Kauttuan teollisuuden perintöä. Riski kuului yrittäjälle. Sen valoisana kääntöpuolena Eurassa nautittiin teollisuustyön tuomasta turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.

Euralainen taiteilija Annette Juusela

kunnosti vuonna 2008 Museoviraston ohjeiden mukaan kodikseen ja ateljeekseen Kauttualla sijaitsevan hirsitalon, joka oli aikoinaan rakennettu Kauttuan maatalousesimies Tuiskalle vuoden 1914 tienoilla. Talon on suunnitellut Heikki Siikonen.⁶ Euran kotiseutuarkiston kokoelmat.

1930-luvun lopulla paperitehtaan yhteyteen perustettiin uusi paperinjalostustehtas. Uusi tuotantolaitos pääsi hyödyntämään Kauttualle karttunutta aineellista ja aineetonta teollisuusperintöä.⁷ Kauttua ja Euran teollisuustyöväki sopeutuivat kulutustavaran ja erikoispaperin kysyntään. Uusi tuotantolaitos kohosi vuonna 1941 ja valmistui vuonna 1942. 1940-luvun muistoihin kuuluu kuvia ja taulukoita sotavuosien kotirintaman uudesta työnjaosta ja sotakorvaustuotannosta. Euran Paperi Oy:n uudet rakennukset muuttivat jälleen maisemaa vuonna 1946. Pistoraide liitti uuden tehtaan osaksi globaalia rautatieverkkoa, jonka avulla Kauttuan paperitehtas kytkeytyi maailmanmarkkinoille. Tehtaalta maailmalle johtaneista teollisista rautateistä on tullut sittemmin osa maailmanlaajuisia teollista kulttuuriperintöä.

Työntekijöiden asuinalueet levittäytyivät jo varhain Kauttuan tehtaiden ympäristöön. Teolliseen kulttuuriperintöön on viimeistään 1900-luvun jälkipuoliskolla kytkeytynyt kotien, pihojen, asuinalueiden ja puutarhakaupunkimaisen asumisen perintöä ja tuhansien ihmisten henkilökohtaisia muistoja. Teollisuustyöstä elävän yhteisön kulttuuri oli erilaista kuin ympäröivän maaseudun kulttuuri. Tehtaaseen kiinnittyneet ihmiset elivät erilaisessa hierarkiassa kuin maaseudun yhteisö.

1950-luvulla Kauttuan tehtaista oli kasvanut suurteollisuusyksikkö, jonka paperiteollisella toiminnalla oli paljon elävää perintöä teollisessa kulttuuriympäristössä vielä 2020-luvulla. Kauttuan tehtaiden ammattikoulu koulutti tehtaalle työntekijöitä 1940-luvun puolivälistä 1950-luvun lopulle, mutta yksityinen ammattikoulutus väistyi julkisesti rahoitetun koulutuksen tieltä. Euralaiset kouluttautuivat tekemään työtä.

Jälkiteollisen ajan ensimmäisiä signaaleja loivensi Eurassa Neuvostoliittoon suuntautunut makeispaperin vienti. Idänsuhteekin jättivät Kauttualle oman aineettoman perintönsä. 1960-luvulta 1970-luvulle Suomen merkittäviä sisä- ja ulkopoliittisia päätöksiä oli tapana valmistella Mäntyniemen saunassa, ja Kekkosen kauden saunaneuvottelukulttuuri tunnettiin Eurassakin. Vuonna 1969 perustetun Kauttuan Saunaseuran saunapalaverit jättivät jälkensä suomalaiseen työmarkkinapolitiikkaan. Sauna lämmitti 1970–1980-luvuilla sopivasti Paperiliiton ja Metsäteollisuuden Työnantajaliiton suhteita, mutta esti myös niiden ylikuumenemisen.

Vuonna 1990 paperin itävienti notkahti rajusti. Kauttualainen paperi- ja pakkausteollisuus joutui luisuun ja liukui laman läpi kohti jälkiteollista todellisuutta. Lasku oli yllättävän pehmeä. Kesällä 1992 perustettu Jujo Thermal Oy otti vaaliakseen Kauttuan suurteollisuuden elävää perintöä otti seuraavan vuosituhanen alussa tehtaat haltuunsa.⁸ Vuonna 2014 Ahlstrom Oyj irrotti otteensa Jujo Thermal Oy:stä ja myi omistuksensa japanilaiselle Nippon Paper Industries -yhtiölle. Ahlström

Commented [AR4]: Tästä saa ehkä väärän käsityksen, että paperitehtas olisi lopettanut toimintansa. Paperitehtaan yhteyteen perustettiin vuonna 1937 paperinjalostustehtas, ja nämä kaksi toimivat rinnakkain.

Commented [AS5R4]:

vetäytyi Kauttualta lopullisesti vuonna 2019. Jäljelle jäi Ahlströmin paikallinen perintö. Suurteollisuuden perintö on euralaisten voimavara, mutta menetyksen jälkeinen surutyö ja perunkirjoitus jatkuvat pitkälle 2000-luvulle.

Pienteollisuuden, sahojen ja elintarviketuotannon pitkä jatkumo

Aineellinen kulttuuriperintö rakentuu paikoista ja esineistä, joilla on historiallinen merkitys. Elävää perintöä puolestaan ovat yhteisön yllä pitämät tavat, keinot, käytänteet ja toimintamallit. Elävää perintöä ovat taidot, tiedot ja tarinat. Elävään perintöön kuuluu myös perinteisten tuotantomenetelmien jatkaminen historiallisista syistä sellaisessa ympäristössä, jossa niillä on erityinen merkitys kulttuuriperintönä.

Kulttuuriperintöyhteisö siirtää perintöään seuraavalle sukupolvelle, identifioi itsensä sen vaalijaksi ja tuntee historiansa. Korvenmaan teoksen tarjoaminen suuren yleisön luettavaksi nettiversiona⁹ on vahvistanut Kauttuan asemaa teollisena kulttuuriperintönä. Euran kunta vahvisti 1980-luvun lopun Kauttua-projekteissaan alueen merkitystä ja käytti jälkiteollisen murroksen kynnyksellä Kauttuan historiaa identiteettinsä työstämiseen. Teolliseen kulttuuriperintöön tukeutuvan kunnan identiteetti auttoi kuntaa selviytymään 1990-luvun kriisiin yli.

Ihmisryhmät ja -yhteisöt vahvistavat teollisen kulttuuriperinnön avulla itseymmärrystään maailmassa, jossa teollisuusyhteiskunta on alkanut ohentua. Teollinen kulttuuriperintö on jälkiteollisen ajan ilmiö.¹⁰ Teollisen historian tunteminen ja teollisuusmuistot auttavat kulttuuriperintöyhteisön jäseniä tulkitsemaan Kauttualla säilyneitä menneisyyden jälkiä, näkemään rakennusjäänteet Euran historiaan kytkeytyvinä muistomerkkeinä ja kokemaan osallisuutta.¹¹ Elävä perintökin näyttäytyy historian valossa arvokkaampana kuin ilman historiaa. Aineellisia ja aineettomia teollisuusmuistoja oli karttunut paljon. Kauttualla teollisuusmuistot kytkeytyivät sekä osaksi suomalaisen teollisen kulttuuriperinnön vanhimpia kerrostumia että kasvupohjaksi globalisoituvalle, mutta elämäänsä jatkavalle teollisuudelle.

Kauttuan suurteollisuusyksikkö oli aikanaan työllistänyt enemmän euralaisia kuin mikään muu toimija. Työ kytki euralaisten henkilökohtaisen elämän ja muistot A. Ahlströmin Kauttuan tehtaisiin. Tehtaan työllistämien ihmisten määrä alkoi 1970-luvun puolivälissä vähentyä, mutta teollinen identiteetti säilyi. Kauttualla oli tehty teollista historiaa 1600-luvulta lähtien. Myllyjen, sahojen, ruukin, teollisuudesta vaurastuneiden sukujen rakennuttamien talojen taustalla oli teollisuutta. Teollisen yhteisön aineellisten rakenteiden jäänteet olivat osa maisemaa. Osa teollisen

menneisyyden jäänteistä oli 2020-luvulle tultaessa uskäytössä, osa tyhjillään tai häviämässä. 1990-luvulta lähtien Kauttuan alueen asema suomalaisen teollisuushistoriallisen muistin maisemana oli kuitenkin vahvistunut. Tämä oli Euran kunnan aktiivisen historiatietoisuuden ansiota. Kulttuuriperintöprosessi ei Eurassa edennyt hallitsemattomasti vaan hallitusti.

Kulttuuriperintö on nykykulttuuria. Aikalaiset kohtaavat kulttuuriperintönsä tunteella. Kulttuuriperintö muistuttaa ajasta, joka ei enää palaa. Se herättää uteliaisuutta ja nostalgiaa.

Eura ei ollut 1990-luvulla mikä tahansa maalaiskunta. Deindustrialisaatio vei monelta euralaiselta työpaikan. Euralaisille suurteollisuuden läsnäolo oli ollut erottautumisen keino ja identiteetin lähde. Kun se oli uhattuna, oli uhattuna koko kulttuuri ja elämäntapa. Eura ei kuitenkaan onneksi ollut aivan yhden työnantajan varaan ja ympärille rakennettu kunta: Sellaisia olivat Suomessa lähinnä kaivoskaupungit. Suurteollisuuden rinnalla säilynyt pieni teollisuus pehmensi omalta osaltaan menetyksiä.

Muistava yhteisö ja sen maalaiset juuret

Kaikki Euran teollinen kulttuuriperintö ei ole rautateiden tai paperitehtaiden tavoin suurta ja vaikuttavaa. Tämä teos nostaa esiin myös rautateitä ja paperitehtaita vähäisempiä teollisen kulttuuriperinnön tapauksia. Sellaisia ovat esimerkiksi Hinnerjoen kylässä sijainnut Akatemian saha ja Panelian talollisten vesisaha. Euran teollista identiteettiä ovat Ahlströmin läsnäolon lisäksi muokanneet maaseudun teollistumista vahvistanut sähköverkon laajeneminen, turvetuotanto ja meijerit, maataloustuotannon koneistuminen, tiestö ja muut yhteydet, asuntojen ja koulujen rakentaminen, autoistuminen ja kulttuurin kokonaisvaltainen digitalisaatio.

Maarit Grahnin tässä teoksessa kuvaamat Euran seudun pienet sahayritykset tulivat tiensä päähän 1990-luvulla. Höyrysahat eivät Eurassa enää pyöri. Sahojen jäänteet muistuttavat kuitenkin maaseudun yhteiskunnan yhteisöllisestä pienteollisuudesta, joka oli rakenteeltaan erilaista kuin suurteollisuus. Pienet sahat ja myllyt olivat kylien, kyläläisten, sukujen ja sukulaisten keskinäisiä hankkeita. Ne eivät aina olleet liiketaloudellisessa mielessä kannattavia, mutta kelpasivat kotitarpeisiin ja turvasivat tuotannon kriisiaikoina. Ne siirtyivät sukupolvelta toiselle ja palvelivat lähiympäristöään. Esimerkiksi Hinnerjoki oli jo 1700-luvulla seudun sahakeskittymä. Hinnerjoen höyrysaha käynnistyi 1800-luvun lopulla ja sahaus jatkui samassa maisemassa kymmeniä vuosia.¹² Myös Eurakosken ja Panelian höyrysahat vahvistivat kylien teollista identiteettiä, ja samoin tekivät 1900-luvun alun sahat Sorkkisissa, Turajärvellä ja Vaaljoella ja Honkilahden Koskenkylässä.

Sahojen kupeessa toimi myllyjä ja muuta paikallista pienteollisuutta. Pienet tiilitehtaat sinnittelivät Liesmäellä, Hinnerjoella ja Paneliassa 1970-luvulle asti. Euran seudun kivilouhosten mahdollistama rakennuskivituotanto välittyi 1900-luvun alun kivimiesten taidonnäytteinä niin Porin Juseliuksen mausoleumiin kuin Panelian kirkkoon.

Satakunnan Nahkateollisuus Oy:n perintö puolestaan eli Kiukaisissa pitkään. Eurakosken kylään vuonna 1919 rakennettu tehdas kasvoi 1930-luvulla ja valmisti sotatarvikkeita sotien aikana. Satanahka Oy sinnitteli vuoteen 1997. Sen perintöä vaali joitakin vuosia Kiukaisten kunnan ja muiden osakkaiden omistama ja ylläpitämä Sata Leather Oy. Liiketaloudellisesti Sata Leatherin toiminta ei ollut kannattavaa, mutta elävä perintö pidettiin silti hengissä kesään 2003. Suomalaisille nahkatuotteille ei enää ollut kysyntää, mutta yhteisön näkökulmasta oli tarpeen antaa kuolevalle teollisuudelle kunnioittava saattohoito.

1960-luvulla alkoi Euran seudulle syntyä runsaasti uutta pienteollisuutta. Pintoksen ja Jaakkotehtaiden kaltaisten yritysten juuret olivat maatalouden sivuelinkeinoissa. Seudun uuden teollisuuden tukevammakin haarat kasvoivat maatalousyhteisön perinnöstä. 1960-luvulla tehostuneen maatalouden varaan alkoi syntyä myös uudenlaista ja uuden mittakaavan elintarviketeollisuutta. Eurasta tuli broileripitäjä, ja broileri löysi 1970-luvun aikana tiensä yhä useampaan suomalaiseen ruokapöytään. Kariniemen perheyritys kasvatti broilereita Fankkeen teollisuusalueella. Kemira Oy puolestaan perusti vuonna 1990 Kiukaisiin herkkusienien tuotantolaitoksen.¹³ Euran tulevaa teollisuusperintöä on 2000-luvulla myös Biolanin perintö. Menestystuotteeksi osoittautuneiden kanankakkalannoitteiden mainoslaulu elää ainakin 1970-luvun televisioiden ääressä kasvaneen sukupolven muistoissa. Fankkeen teollisuusalueen broilerituotanto päättyi 2010-luvulla. Elintarviketeollisuus oli kuitenkin Eurassa saavuttanut uuden mittakaavan. Elintarviketeollisuuden perintö oli maataloudelliset juurensa tunnustavalla Euran seudulla elinvoimaista, ja sen varaan oli mahdollista rakentaa uusia yrityksiä. Mykora tuotti pian maailmanmarkkinoille valkoisia herkkusieniä enemmän kuin yksikään toinen pohjoismainen yritys. Sen naapurissa oli vuonna 2005 alettu pakata Satamuna Oy:n kananmunia.¹⁴

Euran seudun kulttuuriperintö on omaleimaista ja opettavaista. Aineellisen perinnön lisäksi Euran historia avaa ikkunoita erilaisiin aatteisiin, valmiuksiin ja ajattelutapoihin. Tietoisuus historiasta ei tarkoita menneisyyteen takertumista, vaan sitä, että yhteisöllä on kyky oppia ja muistaa. Sisällissota jäi mieliin ja sen muisto saattoi hidastaa paikallista radikalisoitumista 1930-luvun alkuvuosina.

Suurteollisuuspaikkakunnan ominaispiirre oli 1900-luvulla teollisuustyöväestön vahva läsnäolo. Se näkyi Euran seudun vaalituloksissa. Teollisuustyöväestö uskoi demokratiaan ja ilmaisi kantansa äänestyskopissa. Työväen aatteisiin sisältyy myös ajatus eteenpäin ja rajojen yli katsomisesta. Suurteollisuuden läsnäolo teki Eurasta erilaisen. Se toi mukanaan kansainvälisyyden ja globaalien syy-yhteyksien ymmärryksen.

Euran vahvuuksiin kuului myös maatalousyhteiskunnalle ominainen yhteisöllisyys ja yhteisön tuki omille jäsenilleen. Olosuhteisiin sopeutuvan ja paikallista väestöä pitkään elättäneen maatalouden ja sitä tehostavan kartanotalouden lisäksi Eurassa oli jo 1800-luvun lopulla läsnä suurteollisuus. Suurteollisuus toi mukanaan paitsi vaurautta myös uudenlaista väestöä. Se toi Euraan koulutuksen mahdollistamaan sosiaaliseen nousuun ja elämisen ehdot turvaavaan hyvinvointivaltioon ja demokraattiseen työmarkkinapolitiikkaan turvautuvat teollisuustyöntekijät. Euran seudun teollisten keskittymien poliittiset voimasuhteet muistuttivat 1900-luvulla paikoitellen enemmän pientä teollisuuskaupunkia kuin syvää maaseutua. Yksi tämän omintakeisen neuvottelevan yhteisön Suomelle jättämistä aineettomista perinnoista kulkee nimellä ”Lex Kauttua”. Suurteollisuus takasi, että Euralla oli varaa kuntaliitoksiin ja hyvinvointivaltioon kuuluvien palveluiden ulottamiseen myös laajentuneen kunnan alueelle. Euralaisen elämäntavan mahdollistava infrastruktuuri tuli valmiiksi suurteollisuuden aikakaudella.

Vanhanajan leikkipäivä Kauttualla

kesäkuussa 2000. Euran kotiseutuarkiston kokoelmat.

Maaseutupaikkakunnille Suomessa tyypillinen pienimuotoinen talonpoikainen yritteliäisyys sai Eurassa vetoapua suurteollisuudelta. Teollisuus toi mukanaan ennakkoluulotonta teknologista ja taloudellista ajattelua ja neuvottelevia linjaorganisaatioita. Se toi kasvuhakuisuutta ja kauas kotitarpeiden tuolle puolen tähtäävää yritteliäisyyttä. Suurteollisuuden ja teollisuustyövoiman

läsnäolo teki mahdolliseksi pienyritysten perustamisen ja kasvun ja sen, että Euraan muodostui jo teollisella aikakaudella uudenlaisten tuotteiden kysyntään ja talouden vaatimuksiin sopeutunutta yritystoimintaa.

Pitkän 1900-luvun läpi Euran sydämen kaksi kammiota olivat Euran seudun peltojen ja metsien tuottamia raaka-aineita hyödyntävä teollisuus ja tuotantoa tukeva maaseudun yhteisö. Suurteollisuuden rakennemuutokset eivät lamauttaneet kumpaakaan kammiota. Jälkiteollinen murros aiheutti Eurassa ohimenevän kammiovärinän, mutta toivuttuaan sydän jatkoi sykkimistään. Nähtäväksi jää, asentaako digitaalinen aikakausi Euran sydämeen uuden tahdistimen.

Originality of Eura Revisited

This book is a representation of the history of the Finnish town and the region of Eura from 1860's to the 2020's. The title of the book "Virtaava sydän", meaning the Flowing Heart, refers to the flowing waters of the local rivers. It also refers to some resisting local characteristics. The two original characteristics of the cultural heritage community in the region of Eura, are the rich variety of industrial activities and heritages, and the effective social interaction within the rural community. The cultural heritage community is made up of actors who, because of their profession, work, position of trust, hobby or other involvement, actively record, protect and preserve the monuments of the local past. Eura's cultural heritage community includes many kinds of current and former municipal actors, museums, schools and their teachers, clubs and associations and villagers and villagers that cherish history and traditions. The heritage community consists of different kinds of active people. This history is written for the future of the cultural heritage community of Eura.

Every one of us belongs to several cultural heritage communities. Eura lives in an environment shaped by antiquity, agriculture and a diverse industry. The historical presence of the previous municipal communities of Eura, Hinnerjoki, Honkilahti and Kiukainen was shaping the mental and material identity of the diverse but united municipality of Eura in the beginning of the 2020's, and the presence of the former municipalities seems to continue. The sense of belonging to a local cultural heritage community rises from the chosen identity, not from a registered membership of a municipal community. The history of the former municipalities does not continue, but their heritage is alive.

Eura is a region of multiple local communities and multiple identities. Various different streams lead to the river, and therefore the history of Eura is powered by many sources. The remnants of early agriculture on the shores of the Panelia Gulf and the ancient diabase quarry at Hinnerjoki serve as a reminder of the fact that the Eura region has in the past adopted and will in the future adopt new technologies and innovative modes of production. The industrialization of the region of Eura was based on the basis of both agriculture and forestry. The peasant sawmill and mill activities laid the basis for an industrial community. Traces of the early 18th century industrial strata have mostly disappeared from the landscape, but they live in the local village communities. In the 20'th century, the large-scale industrial mentality spread from Kauttua to the villages of the Eura region. Most of the industrial workers arrived in Kauttua from the regional villages, and they brought their rural and local sense of belonging from peripheries to the new industrial center. After the municipal mergers of the 1970's, the new community of Eura was formed around the industrialized and prosperous neighborhood of Kauttua.

The people of Eura are interested in the history of their community and region. According to a survey made before the starting of the history project, they were most interested in the history of Eura's factories and industry. Factories and industry have been, and still are, an important part of the identity of Eura. Many places of the Eura region of the 21st century, are deeply marked by industry. Industrial activity has, directly or indirectly, affected almost everything that has happened in Eura during the long 20th century. Yet the landscape bears the features of pre-industrial cultures, as the landmarks of Eura are both industrial and rural. The dialogue between the rural and the industrial cultures sets the rhythm of the history of Eura from the 1860s to the 21st century.

The heart of industrial Eura is located in Kauttua, through which the Eurajoki River flows. It was the river, which in time made it possible to establish mills and sawmills. Kauttua differs from the rest of Eura in both its landscape and community structure. For decades, Kauttua was a globally important industrial center and the historical transition from the industrial to the post-industrial era treated Eura, and especially Kauttua, with harshness. Before the post-industrial transition, the people of Eura were accustomed to the presence of large-scale industry and earned a large share of their living, directly or indirectly, from industrial work. During the transition it became obvious, that an overall presence of the large-scale industry in Eura was over. The large-scale industry left, however, a valuable heritage to Eura, but this inheritance came, as an inheritance often does, with a sense of loss and grief.

The sense of loss strengthens the heritage community. The industrial cultural heritage of Eura emerged when the most important industrial enterprises that had for decades employed local people, came to an end and went down in history.

The use of cultural heritage requires historical consciousness. In Eura, the community took over the historical knowledge and attached the stories of the individual citizens to the rural and industrial history. The area of Kauttua is filled with the traces of the industrial past, connected with a rich cultural and social history. The industrial cultural heritage of Kauttua includes Hjördis Ahlström's health resort buildings, as well as the roads that cross the district. The industrial cultural heritage includes the remains of the railway and the old railway station. The buildings of Ruukki stand out from the landscape, as do the parks and gardens around the homes of the industrial families. None of them would have existed if the area had not been industrialized. But the industrial history cannot be explained or understood without its rural context.

The history of Eura is not only a history of large-scale industry. Eura's industrial heritage is more than the railways and paper mills. This history book highlights also the smaller industrial histories. The early sawmills in the villages like Hinnerjoki or Panelia are examples of the rural industrial mentality that, in addition to Ahlström's presence, formed the particular industrial identity of Eura. The local industrial identity was shaped by the expansion of the electrical grid, the production of peat and dairies, the mechanization of agricultural production, the improving of the roads and other connections, the modernization of the housing and schooling, and finally, the new kind of technological and digital culture.

In Eura, the life of the small rural sawmills came to an end in the 1990's. Steam saws no longer rotate in Eura. The remnants of the sawmills tell, however, a story which is very different from the history of large-scale industry, but is yet connected to it. It is a history of a communal small-scale industry in a rural society. Small sawmills and mills were set up by villages, villagers and their families. They were not always profitable in commercial terms, but they met the domestic needs and secured industrial production in times of crisis. For example, at the banks of the Hinnerjoki River, there was a sawmill already in the 18th century. In Eurakoski and in Panelia too, the local steam sawmills strengthened the industrial identity of the villages, as did the sawmills in Sorkkinen, Turajärvi and Vaalijoki and Honkilahti's Koskenkylä in the early 20th century. The small-scale sawmill industry enabled and supported a wide range of other industrial activities. The stones from the quarries of Eura region enabled the building of the architectural masterpieces such as the

Mausoleum of Juselius in Pori and the Church of Panelia, and the resilient local brick factories in Liesmäki, Hinnerjoki and Panelia operated until the 1970's

The identity of Eura is built on the cultural life and togetherness of villages, schools and agglomerations. In addition to the material heritage, Eura's history opens windows to ideas, abilities and ways of thinking. The local communities have been able to learn and remember. The industrial workers community learned to look for a better future. An industrialized agricultural society learned to cope with the international economy and global causality. The small-scale peasant entrepreneurship was empowered by a large-scale industry.

Throughout the long 20th century, the two chambers of the heart of Eura, were the industry that utilizes the raw materials produced by the fields and forests, and the rural community that supported the industrial production. The transition from the industrial to postindustrial era did not paralyze either one of the chambers. It caused some transient ventricular fibrillation, but the heart went on. It remains to be seen whether the digital age will install a new pacemaker in the flowing heart of Eura.

¹ Anna Sivula osallistui vuosina 2021–2022 opetusministerin nimittämänä jäsenenä Suomen kulttuuriperintöstrategian työstämistä tukevan ohjausryhmän työskentelyyn.

² Anna Sivula: Kysely Euran historiaa varten 2017.

³ Korvenmaa 1989, 10.

⁴ Sivula 2017, 9.

⁵ Sivula 2017, 19–22.

⁶ Annette Juuselan haastattelu 10.9.2020.

⁷ Schybergson 1992, 177, 355.

⁸ Mäkinen 2014, 181, 184–185.

⁹ Korvenmaa 1989. <<https://issuu.com/kauttua1689-1989/docs/kauttua>>.

¹⁰ Sivula 2017, 17.

¹¹ Monumentalisoivasta, omaksuvasta ja historioivasta identiteettityöstä ks. esim. Sivula 2015, 64 ja Sivula 2017, 12–16.

¹² Papunen 1972, 169.

¹³ Satakunnan Kansa 13.1.1989; Maaseudun Tulevaisuus 12.8.1989.

¹⁴ Satamuna. Historia. <<https://satamuna.fi/historia>>. Luettu 20.5.2021.